YAYIN NO: 506

YENİ TÜKETİCİ HUKUKU KONFERANSI
Derleyen: Doç. Dr. M. Murat İnceoğlu

ISBN 978-605-152-250-0

1. BASKI - İSTANBUL, MAYIS 2015

© **ON İKİ LEVHA YAYINCILIK A. Ş.**

Adres Prof. Nurettin Mazhar Öktel Sokak No: 6A Şişli / İSTANBUL
Telefon (212) 343 09 02
Faks (212) 224 40 06
Web www.onikilevha.com.tr
E-Posta bilgi@onikilevha.com.tr
facebook.com/onikilevha
twitter.com/onikilevha

Baskı/Cilt Oğul Matbaacılık - Cafer Hayta
Maltepe Mahallesi, Davutpaşa Cad. Güven İş Merkezi B Blok 301-302
Zeytinburnu / İstanbul
Tel: (212) 567 20 77
Sertifika No: 27591

Derleyen
Doç. Dr. M. Murat İNCEOĞLU

YENİ TÜKETİCİ HUKUKU KONFERANSI

(Makaleler - Tartışmalar)

XII LEVHA

bir belirleme yapılmıştı. Bu defa buna dikkat ederek 29 Mayıs 2014'te yürürlüğe gireceği şekilde bir düzenleme getirebileceğini düşünüyoruz.

Bu oturumun tebliğ sunucuları huzurunuzda efendim. Bir kere, önceki kanunlarda olmayan, yeni Kanun'da mevcut bir "genel esaslar" bölümü var. Bu bölümü Sayın Atamer, değerli eleştirileriyle bize anlatacak. Sayın Dekanın da ifade ettiği gibi, bazı hukuk alanlarında işte "bu alanın babası" vs. gibi nitelemeler söz konusu olabilmektedir. Tabii Sayın Atamer için bu şekilde değil de, olsa olsa "Tüketici Hukuku'nun ablası" diyebiliriz. Arkadaşımız, bize değerli eleştirileriyle Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'unun genel esaslarını anlatacaklar.

6502 SAYILI TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN ÇERÇEVESİNDE FİYAT DENETİMİ

Prof. Dr. Yeşim M. ATAMER*

A. Giriş

28 Mayıs 2014 tarihinde yürürlüğe giren 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un getirmiş olduğu en önemli yeniliklerden birisi kuşkusuz 4. maddesinde yargıya tanımış olduğu fiyat denetimi imkânıdır. Bu fıkra uyarınca:

> *"Tüketiciden; kendisine sunulan mal veya hizmet kapsamında haklı olarak yapılmasını beklediği ve sözleşmeyi düzenleyenin yasal yükümlülükleri arasında yer alan edimler ile sözleşmeyi düzenleyenin kendi menfaati doğrultusunda yapmış olduğu masraflar için ek bir bedel talep edilemez."*

Ülkemizde bankacılık sektöründe uzun zamandır yaşanan, ücretlere ilişkin büyük tartışmaların[1] önünü almak ve özellikle yargı erkine bu tür sözleşme hükümlerini denetlerken bir tutamak noktası sunmak düşüncesiyle yasaya eklenen bu düzenleme aslında yasalaşma sürecinde bir ölçüde amacına yabancılaşmıştır. Zira fıkranın devamında Bankacılık sektöründe hangi hizmetler için ücret alınabileceğinin Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından belirleneceği ifade

* İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı, yesim.atamer@bilgi.edu.tr.

[1] Bu konudaki kararlar için örn. bkz. Y13HD, 10.02.2011, E.2010/ 11726 K.2011/726 (tüketici kredisinde dosya masrafı); Y13HD, 26.01.2012, E.2011/ 8196 K. 2012/ 1183 (tüketici kredisinde dosya masrafı); Y13HD, 15.12.2011, E.2011/ 9823 K.2011/19204 (yeniden yapılandırma ücreti); Y13HD, 7.05.2013, E.2013/ 7135 K.2013/ 11719 (ekspertiz ücreti).

edilerek maddenin uygulama alanı sınırlandırılmıştır. Nitekim BDDK 3 Ekim 2014'de *Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik* ile konuyu düzenlemiş ve bankaların alabileceği ücretleri gruplar altında tasnif ederek listelemiştir.[2]

Düzenlemenin çok yoğun tartışmaları beraberinde getireceği konusunda şüphe yoktur. Öncelikle BDDK'nın çıkardığı Yönetmeliğe rağmen yargının yine de bu madde uyarınca bankaların tahsil ettiği ücret kalemleri üzerinde bir denetim icra edip edemeyeceği uygulamada sorun olacaktır. Kuşkusuz bu sorun idare hukukunun konusunu oluşturması nedeniyle bu makalenin kapsamı dışında kalmaktadır.[3] Diğer yandan bankacılık dışında bir dizi başka sözleşme açısından "fiyat denetimi"nin nasıl icra edileceği konusu er ya da geç gündeme gelecektir.

Aşağıda bu sorulara cevap üretilmeye çalışılacaktır. Bu çerçevede verilecek örneklerin bir kısmı bankacılık uygulamasından olacaktır. Özellikle BDDK Yönetmeliğindeki düzenlemelerin ne kadar yerinde olduğunu tespit edebilmek açısından bu önem taşıdığı gibi, diğer bazı sözleşme türleri açısından çıkarsama yapmaya elverişli olması bakımından da bu örnekler önemlidir. Makalede öncelikle kural tespit edilmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda fiyat denetiminin neden yargının işi olmadığı kısaca açıklanacaktır. Daha sonra istisnai olarak fiyat denetiminin yargısal yoldan yapıldığı alanlar aktarılacak ve son olarak TKHK ile gelen düzenlemenin içeriği, yerindeliği ve uygulama alanı tartışılacaktır.

[2] Resmi Gazete (RG) 03.10.2014, Sayı (sy.) 29138.

[3] Bu bağlamda özellikle İdari Yargılama Usulü Kanunu m. 7, f. 4'ün uygulanması gündeme gelecektir. Buna göre: "İlanı gereken düzenleyici işlemlerde dava süresi, ilan tarihini izleyen günden itibaren başlar. Ancak bu işlemlerin uygulanması üzerine ilgililer, düzenleyici işlem veya uygulanan işlem yahut her ikisi aleyhine birden dava açabilirler. Düzenleyici işlemin iptal edilmemiş olması bu düzenlemeye dayalı işlemin iptaline engel olmaz." Dolayısıyla BDDK'nın Yönetmeliğinde saptanan bazı ücret kalemlerinin açıkça TKHK m. 4, f. 3'e aykırı olduğu tespiti yapılabiliyorsa sözleşmede yer alan bu ücret kalemlerinin denetlenmesi düşünülebilecektir.

B. Serbest Piyasa Ekonomisinde Fiyatın Belirlenmesine İlişkin Kurallar

Bilindiği üzere serbest piyasa ekonomisinde fiyat piyasada belirlenir. Liberal ekonominin en temel kuralı budur. Bu makalenin yazarı ve meslektaşı *Kerem Cem Sanlı* genel olarak fiyatın belirlenmesi ve piyasa ekonomisindeki rolü üzerine ayrıntılı bilgiler içeren bir makaleyi daha önce yayınlamış oldukları için burada aynı şeyler tekrar edilmeyecek ve ayrıntı için oradaki bilgilere atıf yapmakla yetinilecektir.[4]

Kısaca özetlenecek olursa, piyasa ekonomisinin geçerli olduğu ülkemizde ilke sözleşme özgürlüğüdür. Kural olarak taraflar sözleşmenin bütün unsurlarını ve tabii ki fiyatı özgürce belirleyebilirler. Sözleşme özgürlüğü sayesinde arz tarafındaki çok sayıda ve rekabet içinde bulunan işletme ile talep tarafındaki bilinçli ve özerk birey bir araya gelerek en ideal koşulları içeren sözleşmeleri kurabilmektedir. Böylesi bir piyasada sadece taraflar kazanmaz; aynı zamanda refah da maksimize edildiği için toplum açısından en iyi sonuç doğar.[5] Standart ekonomik teori, sosyal

[4] **Atamer, Yeşim M./ Sanlı, Kerem Cem**, Kredi Kartı Faizleri ve Yıllık Ücretleri Örneğinde Fiyat Denetimi ve Sınırları, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt XXVI/4, 2010, s.17-60 (Batider).

[5] Buna karşılık fiyata müdahalenin beraberinde getirebileceği olumsuz etkiler konusunda *Cheung* tarafından verilen temsili bir örnek aktarılacak olursa: bir tiyatro biletinin piyasa fiyatı aslında 10 USD olmasına rağmen yasa gereği en fazla 6 USD'ye satışına izin verilmesi durumunda, ucuzlayan bilet için bir talep fazlası yaratılacaktır. Yani normalden çok daha fazla insan bu bilete ilgi gösterecektir. Bu yüzden yeterli bilet olmayacaktır. Dolayısıyla bilet temini için kuyrukların oluşması, bilet satıcısı ile "dostluk ilişkileri" kurularak bilet edinmeye çalışma, biletlerin belirli kotalara bağlanması ve hatta fiziksel güç kullanımı ile bilet temini söz konusu olabilecektir. Alternatif veya buna ek olarak karaborsa oluşacak, gösterinin kalitesi düşecek ve hatta belki tiyatro işletmesi iflas edecektir. **Cheung, Steven N. S.**, A Theory of Price Control, 17 Journal of Law and Economics No.1 (1974), s.53, 54. Kuşkusuz, fiyatının düşmesine rağmen tiyatro biletlerine talebin çok da artmayacağı ülkeler düşünülebilir. Ancak bu örneğin uyarlanarak söz konusu fiyat müdahalesinin çok revaçta bir cep telefonuna yapıldığının varsayılması halinde, tespitler son derece gerçekçi hale gelmektedir. Fiyata müdahalenin sonucu, bu senaryoda da olduğu gibi sık sık ekonomik etkinsizliktir.

Ekonomik etkinsizliğin göze alındığı ve başka şekillerde telafi edilmeye çalışıldığı alanlar da vardır. Örneğin ilaç sektöründe insan sağlığını korumak nedeniyle fiyatların fazla yükselmesi engellenmek istenmiştir. O yüzden Bakanlar Kurulu'nun 2007'de yayınladı-

refahın maksimize edilmesinde en uygun kurumsal yapının piyasalar olduğunu kabul eder.[6] "Fiyat denetimi", piyasanın gereği gibi işlemesi için ön koşulların sağlanması ile zaten kendiliğinden gerçekleşir. Tüketicilerin hem örgütlenmesi suretiyle bir baskı grubu oluşturması, hem de bilgilendirme yükümlülüklerinin sonucu olarak bilinçli tercihlerde bulunabilmeleri, onları gerekli pazarlık gücüne kavuşturur. Diğer taraftan arz tarafında çok-sayıdalık korunur. Rekabetin var olduğu, uyumlu eylemlerin denetlendiği, hakim durumun kötüye kullanılmadığı bir piyasada fiyatlar kendiliğinden olması gereken düzeyde seyreder.

Ancak liberal ekonomik modelin bu varsayımının işlemesi için iki kilit nokta vardır: arz tarafında rekabet ve talep tarafında bilgilendirilmiş müşteriler. Bunlardan birinin eksik olması halinde ekonomik etkinliği sağlamayan sözleşmelerin kurulması tehlikesi mevcuttur. Örneğin, arz tarafındaki aktörlerin uyumlu eylem içinde olması halinde fiyatların suni bir şekilde artacağı, dolayısıyla da bu duruma müdahale edilmesi gerektiği açıktır. Bilindiği üzere ülkemizde bu denetim Rekabetin Korunması Hakkında Kanun üzerinden gerçekleşmektedir. Nitekim 8 Mart 2013 gününde Rekabet Kurulu'nun verdiği bir karar ile *"Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların mevduat, kredi ve kredi kartı hizmetlerine ilişkin faiz oranı, ücret ve komisyonların birlikte belirlenmesi konusunda anlaşma ve/veya uyumlu eylem içerisinde bulundukları ve bu suretle 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettikleri iddiası"* haklı görülmüş ve çok sayıda banka ciddi cezalar ödemek zorunda kalmıştır.[7] Diğer yandan istisnai olarak arz tarafında fiili bir tekel oluşması da mümkündür. Örneğin gabin veya ahlaka aykırılık hallerinde sık sık karşı sözleşenin belirli bir zaafından faydalanılmakta, yani fiilen onun üzerinde var olan bir iktidar kullanılarak aşırı bir menfaat elde edilmektedir. Bu durum tekildir, dolayısıyla da iptal veya hükümsüzlük gibi somut sözleşmeye yönelen yaptırımlar üzerinden denetim icra etmek yeterli kalmaktadır.

ğı "Beşeri İlaçların Fiyatlandırılmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı" (RG 30.06.2007, sy. 26568, Karar sy.: 2007/12325) ile bu konuda yetki Sağlık Bakanlığı'na verilmiştir.

6 **Sanlı, Kerem Cem,** Haksız Fiil Hukukunun Ekonomik Analizi, Hukuk ve Ekonomi Öğretisi, İstanbul 2007, s.43-44.

7 Bkz. Rekabet Kurulu Kararı, Karar Tarihi: 08.03.2013, Dosya Sayısı 2011-4-91, Karar Sayısı: 13-13/ 198-100.

Piyasanın etkin şekilde işleyebilmesi ve doğru fiyatın oluşması için ikinci belirleyici etken bir bilgi sorununun yaşanmamasıdır.[8] Yani bireylerin fiyat dâhil, sözleşmeye ilişkin bir dizi konuda rasyonel ve doğru seçimler yapabilecek durumda olması gerekir. Oysa bireyin kişisel özelliklerine bağlı olarak bilgiyi rasyonel şekilde kullanma imkânı olmayabileceği gibi (örn. ayırtım gücünden yoksunluk) genel olarak belirli bir alanda bireylerin rasyonel olmalarına rağmen, eksik bilgi ile seçim yapmak zorunda kalmaları da piyasada istenen sonucun elde edilmesini engeller. *"Ekonomik açıdan doğru seçim ancak, kişinin seçime konu alternatifler hakkında bilgi sahibi olması, bunları tercihlerine göre sıralaması ve faydasını maksimize edecek alternatifi belirlemesi ile mümkün olabilir. Bunun için, kişinin alternatifler ve bunların olası değerleri hakkında bilgi sahibi olması şarttır. Yani kişi, seçimi yapmadan önce bilgilenmeli ve aynı zamanda bilgiyi zihinsel olarak işlemelidir. Oysa bu gerçekte hiç de kolay değildir. Bazı seçimler son derece karmaşıktır ve ilgili verilere ulaşmak çok zor olduğu gibi onu işlemek de ciddi bir bilgi birikiminin var olmasını gerektirir. Diğer yandan teorik olarak elde edilmesi mümkün olan bilginin dahi, zaman ya da başkaca kısıtlar nedeniyle kişinin seçimlerini etkilememesi söz konusu olabilir. Özellikle genel işlem koşullarının (GİK) tüketici tarafından dikkate alınmamasının kaynağında bu yatar.[9] Bilginin bu maliyeti, kaçınılmaz olarak kişilerin eksik bilgi (incomplete information) altında seçimler yapmasına neden olur."*[10] Bu ise seçimin yanlış mal veya hizmete yönelmesi ve pazarda fiyatların optimum refahı sağlayacak şekilde belirlenmemesi anlamına gelir.

İlk anda fiyatla ilgili bu tür bir bilgi sorunu yaşanması ve bu nedenle fiyatın belirli bir mal veya hizmet için gereğinden yüksek seyretmesi ihtimalinin düşük olduğu tespit edilebilir. Zira fiyat, sözleşme kurulurken dikkate alınan asli unsur olması itibariyle ilk bilgi edinilen konudur ve nispeten basit rakamlar söz konusu olduğu için de mukayesesi herkes ta-

8 Bilgi sorunu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Atamer/ Sanlı,** Batider, s.17 (28 vd.).

9 Ayrıntılı bilgi için bkz. **Atamer, Yeşim M.,** Genel İşlem Koşulu mu Bireysel Pazarlıkla Kurulan Sözleşme mi? Tüketici ve Tacir İşlemleri Açısından Karşılaştırmalı Olarak Başvurabilecek Değerlendirme Kriterleri, Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu Makaleler, Tebliğler, Çiğdem Kırca (ed.), İstanbul 2013, s.103-137 (Sempozyum).

10 **Atamer/ Sanlı,** Batider, s.17 (29).

rafından gerçekleştirilebilmektedir. Gerçekten de, son derece ayrıntılı bir GİK metni çerçevesinde satılan bir bilgisayara ilişkin, bu GİK'te onlarca denetlenebilecek hüküm olmasına rağmen, fiyat konusunda bir sorun çıkması ihtimali çok düşüktür. Örneğin tüketicinin bir *Apple Macbook Pro Retina* karşılığında 6.000 TL'nin üzerinde ödemek zorunda olması, buna karşılık bir *Lenovo ThinkPad*'e 1.500 TL'den başlayan bir fiyatla sahip olabilmesi tüketici tercihlerinin bir sonucudur ve kural olarak bir denetime tabi olamaz. Tüketici hangi özelliklerde bir ürün arıyorsa, marka değerini ve tabii bütçesini de hesaba katarak karar verecektir. Burada herhangi bir bilgi sorunu çıkması ihtimali yoktur.

Nitekim fiyat konusunda bilgi sorunu yaşanması ihtimalinin düşüklüğü fiyata müdahale etme hususunda çekingen davranılmasının ilk sebeplerinden biridir. Fiyatın, sözleşme taraflarının dikkate aldığı öncelikli ve temel parametre olması, rekabete dayalı piyasa mekanizmasında kendiliğinden fiyatın baskı altında tutulması ve devletin hukuk kuralları ile denetiminin gereksiz kalması sonucunu doğurur. Piyasada kalıcı bir tekel veya uyumlu eylem olmadığı sürece, fiyatın hukuken kontrol edilmesinin bir gerekçesi yoktur.

İkinci neden ise, fiyatın hukuken kontrol edilmesinin son derece riskli olmasıdır.[11] Fiyat denetimini diğer sözleşme koşullarının denetimine nazaran özel kılan bir nokta vardır: Fiyat, kaynak tahsisinde sinyal vazifesi görür. Değişen ekonomik unsurlar (arz, talep, ürün kalitesi vs.) fiyatı etkiler ve fiyat bu değişikliklere göre piyasada yeni bir denge noktasının oluşmasını sağlar. Bu parametrenin dışarıdan kontrolü halinde ise, fiyat, ekonomik unsurlardaki değişikliklere tepki veremez hale gelir. Kontrol edilen fiyat düzenleyici işlevini yitirerek piyasaya yanlış sinyaller gönderir ve ekonomik etkinsizlik artabilir.[12] Bu açıdan serbest piyasa

[11] **Atamer/ Sanlı**, Batider, s.17 (36).

[12] Bkz. yukarıda dn. 5'deki örnek. Bu açıdan Yargıtay'ın doğru fiyata ilişkin zaman zaman yaptığı denetimi muhakkak sonlandırması gerekir. Örn. bkz. Yargıtay 13. HD, 12.9.2012, E. 2012/12109 K. 2012/ 19694: "*Bankanın kart aidat ücretlerini belirlerken iyi niyet kurallarına uygun davranıp davranmadığı denetlenmeli, hakkaniyet kuralları gözetilmeli, gerekirse bu konuda aralarında bankacılık konusunda uzmanında bulunduğu bilirkişi heyeti oluşturularak rapor alınmalı ve hasıl olacak sonuca uygun karar verilmelidir. Eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.*" Gabin veya

ekonomisi kurallarının egemen olduğu bir ortamda ilke, fiyatın ve edimler arası dengenin piyasa tarafından saptanmasıdır.

Ancak aşağıda göreceğimiz üzere fiyata ilişkin bilgi sorunu yaşanan haller ilk anda düşünülmese bile vardır. Dolayısıyla bu hallerle sınırlı olarak belirli bir müdahale ihtiyacı olduğu aşikardır.

C. Bilgi Sorunu Nedeniyle Fiyata İlişkin Denetimin İstisnai Olarak Gerekli Olduğu Hallere Bir Örnek: Kredi Kartı Faiz Oranları

Fiyatın yukarıda aktarıldığı gibi pazarda gerçekten doğru bir sinyal vazifesi görebilmesi için açıktır ki tüketicinin bu fiyattan haberdar olması, bu fiyatı değerlendirebilecek durumda olması, yani yerindeliği hakkında bir yargısının olabilmesi, dolayısıyla da bu fiyatın rekabete tabi olması gerekir. Sözleşmede yer alan ilgili fiyat düzenlemesi, müşterilerin malı veya hizmeti almak veya almamak şeklinde tercihleri ile yönlendirilebilir ve değişebilir bir fiyat olmalıdır. Açıktır ki malın bir tekel tarafından satıldığı durumlarda müşterilerin bu tür bir etkisi yoktur. Zira malı başka birisinden almak suretiyle satıcı üzerinde bir etki icra edebilecek piyasa koşulları yoktur. Bu tür durumlarda genelde bir bilgi sorunu yoktur. Fiyat açık ve aşikâr olsa da serbest piyasa işlememektedir. Dolayısıyla bilgi sorunu başlığı altında ele alacağımız haller hep rekabetçi bir piyasanın varlığına rağmen fiyat oluşumu ile ilgili bilgi sorunu yaşanan hallerdir.

Bu hallere ülkemizden verilebilecek örneklerden bir tanesi kredi kartı faiz oranlarıdır.[13] Bilindiği gibi 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nun 26. maddesi 2006 yılında Merkez Bankasına, kredi kartı işlemlerinde uygulanacak azami faiz oranlarına ilişkin tebliğ yayınlama yetkisini vermiştir. Yani, çok sayıda banka arasında tam rekabetin olduğunu düşündüğümüz bir piyasada, tüketicinin aylık % 2,02 gibi basit

ahlaka aykırılık oluşturacak düzeyde bir edimler arası dengesizlik olmadığı sürece yargının bu tür müdahaleleri tamamıyla takdire dayalı ve çok sakıncalıdır. Bir kredi kartının fiyatını biz hukukçular değil piyasa en iyi şekilde belirler.

[13] Ayrıntılı bilgi için bkz. **Atamer/Sanlı**, Batider, s.17 (48 vd.).

bir faiz oranını başka bir bankanın örneğin % 2,00 faiz oranı ile mukayese edemeyecek olduğu, dolayısıyla rekabetin işlemediği, bu yüzden de devletin müdahale etmesi gerektiği kabul edilmiştir.

İlk anda çok yadırgatıcı gözüken bu sonucu *Aysan ve diğerleri* tarafından yayınlanan çalışmadaki tespitler doğrulamaktadır.[14] Buna göre henüz devletin müdahale etmediği Şubat 2006'da bireysel kredilerin faiz oranı yıllık % 22,6 iken kredi kartlarına uygulanan ortalama faiz oranı % 84,8'dir.[15] Yani iki oran arasında yaklaşık 4 katlık bir fark vardır. Yine aynı araştırmada bildirilen bir sonuca göre Yapı Kredi Bankası 2002-2004 arasında pazar lideri olmasına rağmen % 137 ile en yüksek yıllık birleşik faiz oranını uygulamıştır.[16] Dolayısıyla bu bankanın piyasadaki lider banka olmasının sebebi düşük faiz ile müşteri toplaması değildir. Bu durum ise kredi kartı pazarında müşterileri çeken farklı unsurların varlığına işaret etmektedir. Bunun sebeplerine ilişkin olarak Kerem Cem Sanlı ile 2010 tarihli ortak makalemizde aşağıdaki tespitlerde bulunmuştuk:[17]

> *"Kuşkusuz yüksek kredi kartı faizleri sorunu sadece Türk pazarında yaşanan bir sorun değildir. Bugüne kadar yayınlanan çok sayıda yabancı akademik yayının gösterdiği üzere başka ülkelerde de aynı sorun yaşanmaktadır. Bu araştırmalar ortaya koymaktadır ki yüksek kredi kartı faiz oranının sebebi faiz oranlarının kredi kartı seçiminde veya kredi kartı kurumunun değiştirilmesinde müşterilerin tercihlerini belirleyen asli unsur*

[14] Bu konuda ayrıntılı bir analiz için bkz. **Aysan, Ahmet F./ Yıldıran, Levent/ Kara, Gazi İshak/ Müslim, Ahmet N./ Dur, Umut**: Türkiye'de kredi kartı sektöründe yasal düzenlemeler ve rekabet, İktisat, İşletme ve Finans 23 (265) 2008, s.34 vd.

[15] BDDK tarafından yayınlanan veriler arasında kredi kartı faiz oranlarına ilişkin olarak bulunan en eski veri 28 Şubat 2005'e aittir (https://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Istatistiki_Veriler/Kredi_Karti_Bilgileri_Uygulamasi/Kredi_Karti_Bilgileri_Uygulamasi.aspx). Bu tarihte bankalarca sunulan en düşük kart faiz oranı % 4,44, en yüksek olanı ise % 8,95'dir. Bindirgeme formülü ile bu oranları yıllık birleşik faize çevirdiğimizde % 68,42 ve % 179,72 oranlarına ulaşmaktayız. Merkez Bankası tarafından açıklanan nakit kredilerine uygulanan ağırlıklı faiz oranları arasındaki en yakın tarihlisi 25 Şubat 2005'e ilişkindir ve bu değer % 25,66260'dır. Yani aradaki fark en az 2,66 en fazla 6,97 kattır.

[16] **Aysan ve diğerleri**, s.34 (44).

[17] **Atamer/ Sanlı**, Batider, s.17 (50-51).

> *olmamasıdır.[18] Kredi kartı faiz oranı bir rekabet parametresi oluşturmamaktadır. Müşteriler piyasada daha düşük faizli kartlar veya daha ucuza tüketici kredileri olmasına rağmen bunları tercih etmemektedir. Eğer tüketiciler düşük olan kart faizine gitmiyor veya kredi kartı ile borçlanmak yerine daha düşük faiz oranı olan tüketici kredilerini seçmiyorsa bu durumda kredi kartı sunanların faizleri düşürmesi için bir motivasyonu olmayacağı açıktır. Dolayısıyla fiyat rekabeti işlememekte ve arz tarafındaki bütün kart kurumları fonlama maliyetinin çok üzerinde oranlarla kartlarını piyasa sunmaktadır. Nitekim bu yüzdendir ki faiz oranlarına müdahaleyi bir çözüm olarak görmek doğrudur.*
>
> *Neden tüketicilerin daha ucuz kart veya kredi opsiyonlarını seçmek yerine daha pahalıya yöneldiği konusunda ise gerekçeler muhteliftir. Yukarıda da üzerinde durulan bireylerin algılamasına yönelik (bilişsel) araştırmalar bu konuda önemli sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Buna göre müşterilerin en önemli zaaflarından birisi gerçekçi olmayan bir iyimserlik (unrealistic optimism bias) içinde olmalarıdır. Kognitif araştırmalar ve sosyal psikolojinin gösterdiği üzere bireylerin iyimserlik önyargısı onları gelecekleri hakkında fazlasıyla olumlu düşünmeye sevk etmektedir. Dolayısıyla kredi alan bir kişi işini kaybetmeyeceği, hatta terfi alacağı; hastalık, kaza gibi sorunların asla başına gelmeyeceği gibi varsayımlardan hareket ederek sözleşmeyi kurmaktadır.[19] Bunun*

[18] Bu konuda örn. bkz. **Ausubel, Lawrence**: Credit Card Defaults, Credit Card Profits, and Bankruptcy, 71 American Bankruptcy Law Journal (1997), s.249 (260 vd.); **Bar-Gill, Oren**: Seduction by Plastic, Northwestern University Law Review (2004), s.1373 (1388 vd.); **Sunstein, Cass R.**: Boundedly Rational Borrowing, The University of Chicago Law Review (2006), Vol. 73, No. 1, Symposium: Homo Economicus, Homo Myopicus, and the Law and Economics of Consumer Choice, s.249 (267 vd.); **Mann, Ronald**: Charging Ahead, The Growth and Regulation of Payment Card Markets, Cambridge 2007, s.135 vd.; **Franken, Sefa M.**: The Political Economy of the EC Consumer Credit Directive, in: Niemi/Ramsay/Whitford (eds.), Consumer Credit, Debt and Bankruptcy, Comparative and International Perspectives, Oxford 2009, s.129 (144).

[19] **Bar-Gill, Oren**: The Law, Economics and Psychology of Subprime Mortgage Contracts, 94 Cornell Law Review (2009), s.1073 (1120); **Block-Lieb, Susan/ Janger, Edward**: The Myth of the Rational Borrower: Rationality, Behaviorism, and the Misguided "Reform" of Bankruptcy Law, 84 Texas Law Review 2006, s.1481 (1540 vd.); **Kozuka, Souichirou/ Nottage, Luke**: The Myth of the Cautious Consumer: Law, Culture, Economics and Politics in the Rise and Partial Fall of Unsecured Lending in Japan,

kredi kartları açısından görünümü ise, kartın her zaman sadece bir ödeme aracı olarak, yani nakit yerine kullanılacağı, ama asla borcun faize bırakılmayacağı önyargısıdır. Yani müşteri kartı talep ederken hiçbir zaman bir kredi alacağını düşünmemektedir. Dolayısıyla da kart faizlerini mukayese etmek de hiç üzerinde durmadığı bir noktadır. Aksine, kartın sunduğu yan edimler daha büyük bir önem taşımaktadır. Bu noktada nakit tüketici kredilerine veya kredi kartı ücretlerine nazaran ciddi bir algı sapması vardır. Zira tüketici kredilerindeki faiz ve yıllık kredi kartı ücreti tüketicinin mutlak surette ödeyeceğini bildiği meblağlardır. Dolayısıyla piyasada bir mukayese yapması ve ucuz olan alternatifleri tercih etmesi beklenebilir. Buna karşılık kredi kartı borcunu zaten faize bırakmayacağını düşünen biri için faiz oranları bir önem taşımaz."

Bu psikolojik zaaflara ilişkin olarak Kart Monitör 2009 araştırmaları makalemizdeki tespitlerimizi destekleyecek şekilde tüketicilerin kredi kartı tercihinde en çok önem verdikleri hususların başında % 50 ile daha çok taksit imkânı sunması, ikinci sırada % 27 ile puan toplama ve üçüncü sırada % 17 ile nakit para olmadan kullanılabilme imkânı geldiğini ifade etmekteydi.[20] Kredi kartı faiz oranları ise % 4'le ancak sekizinci sırada tercih sebebi olmaktaydı. Nitekim 2013 yılında aynı araştırmanın sonuçlarına göre % 64'lük bir oranla halen bir kartın taksit imkânı sunması, % 24 ile puan toplanabilmesi en önemli tercih sebepleri iken faize atfedilen önem % 12'de kalmaktadır.[21] Dolayısıyla Türk kart piyasasında kart kullanıcılarının büyük bir bölümünün bahsi geçen önyargılar ile hareket ettiği kanaati doğrulanmaktadır. Kart kullanıcısı hiçbir zaman kredi aldığını

in: Niemi/Ramsay/Whitford (eds.), Consumer Credit, Debt and Bankruptcy, Oxford 2009, s.199 (215); **Ramsay, Iain**: From Truth in Lending to Responsible Lending, in: Howells/Janssen/Schulze (eds.), Information Rights and Obligations, Ashgate 2005, s.47 (52 vd.).

[20] Kart Monitör 2009 (http://www.bkm.com.tr/yayinlar.bkm) s.11.

[21] Kart Monitör 2013 (http://www.bkm.com.tr/yayinlar.bkm) s.44. Hatta kartın en önemli özelliğini taksitlendirme olarak görenlerin oranı 2014'de % 79'a çıkmıştır (Kart Monitör 2014, s.39).

düşünmediği için faiz oranlarının rekabet parametresi olması da mümkün olmamaktadır.[22], [23]

Yaşanan bu bilgi sorunu faiz oranlarının fonlama maliyetinin çok üzerinde seyretmesini, yani piyasa açısından ideal fiyattan uzaklaşması sonucunu doğurmaktadır. Dolayısıyla bir müdahale ihtiyacı olduğu açıktır. Ancak sorun bu tür bir müdahalenin en doğru ne şekilde yapılacağıdır. Açıktır ki bunun mahkemeler eliyle yapılması doğru değildir. Zira mahkemelerin vereceği kararın piyasadaki bütün aktörleri bağlayıcı etki yapması mümkün olmadığı gibi, yapılacak müdahalenin değişen piyasa koşullarını da dikkate alabilmesi için süreklilik arz etmesi gerekir. Nitekim Merkez Bankası bu konuda 3 ayda bir belirlemelerde bulunmaktadır.[24] Ayrıca doğru fiyatın belirlenmesi, önemli ölçüde bilgi ve uzmanlık gerektirir ki, mahkemeler insan kaynağı ve kurumsal yapı olarak bu tür bir faaliyet için uygun değildir. Faizlerin ancak konu hakkında uzman, piyasa verilerini sürekli olarak toplayan ve bunları değerlendirebilen kurumsal bir yapı üzerinden denetlenmesi anlamlı olabilir.[25]

Diğer yandan piyasalarda tüketici tarafında bir davranış değişikliği gözlemlenebilen hallerde, yani tüketici bilincinin geliştiği, çok daha sık kredi kartı sunan bankanın değiştirildiği ve faize verilen önemin arttığı bir kurguda yasa ile Merkez Bankasına aktarılan bu yetkinin kaldırılması da düşünülmek gerekir. Bu noktada özellikle piyasa tavrının sürekli gözlemlenmesi büyük önem taşır. Ancak Merkez Bankasına kredi kartı

[22] "When consumers are perfectly rational, sellers compete by offering a lower price. When consumers are imperfectly rational, seller compete by designing pricing schemes that create an appearance of a lower price. The underlying problem is on the demand side of the market; imperfectly rational consumers generate biased demand.", **Bar-Gill, Oren**, Seduction by Contract, Oxford, 2012, s.16.

[23] Buna karşılık aynı çalışmada ortaya koymaya çalıştığımız üzere kredi kartı yıllık ücretleri konusunda tüketicilerde bu türden bir psikolojik zaaf gözlemlemek mümkün değildir. Zira bu meblağın hemen ödeniyor olması, basit ve mukayesesi kolay bir rakam oluşturması burada herhangi bir bilgi sorununun doğmasını engellemektedir, bkz. **Atamer/ Sanlı,** Batider, s.17 (43-48).

[24] Merkez Bankasının bu faaliyeti nasıl icra edeceği konusunda en son 2 Ekim 2014 tarihli ve 29153 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Kredi Kartı İşlemlerinde Uygulanacak Azami Faiz Oranları Hakkında Tebliğ (Sayı: 2014/5) yayınlanmıştır.

[25] **Atamer/ Sanlı,** Batider, s.17 (52-53).

azami faiz oranlarını belirleme yetkisinin verildiği 2006 yılından bugüne kadar tavan faizin altında kalan bir faiz oranı sunmak suretiyle bir bankanın pazar payını geliştirdiğini görmek mümkün olmamıştır. Genelde bankaların tümü belirlenen azami faiz oranını talep etmekte ve bu şekilde aslında sektörde rekabet tümüyle sona erdirilmiş olmaktadır. Müdahale gerekçesi meşru olan ancak yukarıda aktarıldığı gibi müdahale sonrası ekonomik etkinsizlik yaratma riski olan bir fiyat belirlemesi söz konusudur.

D. Fiyata İlişkin Yaygın Bilgi Sorunu Yaşanan Diğer Bir Örnek: Genel İşlem Koşullarında Fiyat Belirlemeleri

I. Kural: Genel İşlem Koşulları İçinde Yer Alsa Bile Fiyat Denetlenmez

Bir tüketici kredisi sözleşmesi akdedilirken bankanın GİK kullanacağı konusunda herhangi bir tereddüt yoktur. Yani kredi sözleşmesine ilişkin her türlü ayrıntı bu matbu sözleşme içinde yer alacak, kural olarak müşteri ile herhangi bir hüküm pazarlık konusu edilmeyecektir. Ancak buna rağmen, ilgili kredi sözleşmesinin faiz düzenlemesinin serbest rekabete konu olduğunu, yani bireyin bu konuda piyasadaki farklı bankalardan fiyat alarak mukayese ettiğini ve ekonomik açıdan en doğru sözleşmeyi seçtiğini kabul etmemiz gerekir. Zira yukarıdaki kredi kartı örneğinden farklı olarak, tüketici kredilerinde faiz oranı tüketici seçimini belirleyen asli unsurdur. Her ne kadar faize ilişkin özel bir pazarlık yapılmış olmasa da müşterinin elinde onlarca bankadan alacağı faiz oranını karşılaştırma ve kendisi için en elverişli olanını seçme imkânı olması serbest piyasa ekonomisinin işlemesi için yeterlidir. Bu noktada sözleşmenin genel işlem koşulu mahiyetinde olması hiçbir değişiklik yaratmaz. Nitekim TKHK m. 5 (7) uyarınca:

> *"Sözleşme şartlarının haksızlığının takdirinde, bu şartlar açık ve anlaşılır bir dille yazılmış olmak koşuluyla, hem sözleşmeden doğan asli edim yükümlülükleri arasındaki hem de mal veya hizmetin piyasa değeri ile sözleşmede belirlenen fiyat arasındaki dengeye ilişkin bir değerlendirme yapılamaz."*

Avrupa Birliği tarafından 1993 yılında yayınlanan Tüketici Sözleşmelerinde Haksız Şartlar Hakkında Yönergede[26] yer alan bu açık düzenleme, 2003 yılında iç hukukumuza Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik içinde aktarılmış, ancak 4077 sayılı yasada yer almamıştır. GİK denetimi açısından temel norm oluşturan bu düzenlemeye yeni kanunda açıkça yer verilmiş olması bu açıdan önemli bir ilerleme teşkil eder. İlgili AB düzenlemesinin arkasında yatan mantık yukarıda aktarılan piyasa ekonomisinin işleyiş mantığıdır: fiyat bir sinyal vazifesi görür ve kıt kaynakların ekonomik açıdan en etkin şekilde tahsisini sağlar.[27] Dolayısıyla fiyata müdahaleyi gerektirecek, talep tarafında bir bilgi sorunu veya arz tarafında bir uyumlu eylem olmadığı sürece faizin/fiyatın hele de yargısal yoldan denetlenmesi söz konusu olmayacaktır.[28] Bir sözleşmede *essentialia negotii* sayılacak unsurlar[29] ve bunlar arasında kurulan denge yargı denetimi dışındadır.

II. İstisna: Bilgi Sorunu Nedeniyle Rekabete Konu Olamayan Fiyata İlişkin GİK Düzenlemeleri

1. Genel Olarak

Yukarıda verilen kredi kartı örneğinde olduğu gibi, eğer fiyata ilişkin bir düzenleme piyasada geçerli rekabetin etkisi altında değilse, yani o

---

[26] Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts, Avrupa Topluluğu Resmi Gazetesi (ATRG) 1993, L95/29.

[27] AB Yönergesindeki ilgili normun ekonomik rasyosu hakkında örn. bkz. **Fornasier, Matteo**, Freier Markt und zwingendes Vertragsrecht, Zugleich ein Beitrag zum Recht der AGB, Berlin 2013, s.196 vd.

[28] Kuşkusuz BK m. 27 ve 28'de yer alan gabin veya ahlaka aykırılık gibi istisnai hallerde denetim imkânı her zaman saklıdır.

[29] Bu kavram ve kapsamı hakkında bkz. **Kocayusufpaşaoğlu, Necip**, Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme, 4. Bası, İstanbul 2008, s.174 vd.

düzenleme rekabetin etkisi ile pazarda en etkin kaynak tahsisine yaramıyorsa o zaman denetlenmesi gereken bir aksaklık vardır.[30] Bu, GİK içinde yer alan fiyat düzenlemeleri açısından da aynı şekilde geçerlidir. Nitekim TKHK m. 5 (7) uyarınca asli edimler arasındaki denge durumu ancak buna ilişkin sözleşme hükümlerinin açık ve anlaşılır bir dille yazılmış olması halinde denetim dışı kalır. Açık ve anlaşılır olmayan fiyat düzenlemeleri ise, mefhumu muhalifinden anlaşıldığı üzere, denetime tabidir.

Bu denetime, bugün yabancı dillerde yerleşmiş karşılığı ile GİK'de saydamlık denetimi (*transparency requirement*) adı verilir. Açık ve net bir fiyat, piyasada aynı tür ürün için talep edilen diğer bir açık ve net fiyat ile mukayese edilebilir. Bu mukayese sağlıklı bir tercih imkânı verir. Oysa mal ve hizmet sunanlar piyasada fiyatları aynı açıklıkta veya aynı birim üzerinden vermiyorsa o zaman mukayese mümkün olmaz. Dolayısıyla da rekabet işlemez. Nitekim Fiyat Etiketi Yönetmeliği gibi bir düzenleme tam da bu düşünceyi gerçekleştirmeye hizmet eder.[31] Bu Yönetmelik uyarınca mal ve hizmet sunanlar malın birim fiyatını, yani *"... bir malın ticari teamül ile yerleşmiş satış usul ve şekillerine göre adet, uzunluk, ağırlık, alan veya hacim ölçülerinden biriyle ifade edilen tüm vergiler dâhil fiyatını"* belirtmek zorundadır. Ancak bu sayede tüketici gerçekten bilinçli bir tercihte bulunabilir.

TKHK m. 4 (4)'e eklenen bir hüküm ile fiyat/ücret/masraf konularında tacirlerin bilgilendirme yükümlülükleri artık genel bir norm katına çıkarılmıştır:[32]

> *"Bu Kanunda düzenlenen sözleşmelere istinaden tüketiciden talep edilecek her türlü ücret ve masrafa ilişkin bilgilerin, sözleş-*

[30] **Kötz, Hein**, Schranken der Inhaltskontrolle bei den Allgemeinen Geschäftsbedingungen der Banken, ZEuP 2012, s.332 (346); **Habersack, Matthias**, Das Abschlussentgelt bei Bausparverträgen – ein Fall für das AGB-Recht?, Zeitschrift für Wirtschafts-und Bankrecht (WM) 2008, s.1857 (1860); karş. **Billing, Tom**, Die Bedeutung von § 307 III 1 BGB im System der AGB-rechtlichen Inhaltskontrolle, Münih 2006, s.120.

[31] RG 28.06.2014, Sy. 29044.

[32] Bu konuda paralel bir yaklaşım için bkz. Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on Consumer Rights, Art. 22, ATRG 2011, L304/64.

> *menin eki olarak kâğıt üzerinde yazılı şekilde tüketiciye verilmesi zorunludur. Uzaktan iletişim aracıyla kurulan sözleşmelerde ise, bu bilgiler kullanılan uzaktan iletişim aracına uygun şekilde verilir. Bu bilgilerin tüketiciye verildiğinin ispatı sözleşmeyi düzenleyene aittir."*

Bu fıkraya ilişkin gerekçe uyarınca: *"Dördüncü fıkrada yer alan düzenleme ile tüketicilerin, imzaladıkları sözleşmeye istinaden ödemekle yükümlü olacağı ücretler konusunda açıkça bilgi sahibi olmaları, kendilerine sunulan teklif ile piyasadaki diğer seçenekleri karşılaştırabilmeleri böylece satın alma kararını daha bilinçli bir şekilde verebilmeleri amaçlanmıştır."* Nitekim bu şekilde mukayese edilebilir birim fiyatlar tespit etme gereğinin en önemli uygulama alanlarından birisi tüketici kredilerinde efektif yıllık faiz oranının belirtilmesi mecburiyetidir. Nisan 2015 itibariyle taslak halinde bulunan Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği m. 4 uyarınca (aynı eski yönetmelikte olduğu gibi) efektif yıllık faiz oranı *"kredinin toplam maliyetinin, kredinin yıllık yüzde değeri olarak hesaplanması sonucu ortaya çıkan yıllık maliyet oranını"* ifade eder. Bu değerin ifade edilmesiyledir ki tüketiciler ancak farklı bankaların aynı miktar ve süre için verdiği bir kredinin kendileri için toplam maliyetini ve senelik faizi anlayabilirler. Yani farklı teklifleri mukayese edebilirler.[33] Bu veri verilmediği sürece aslında tüketici aylık faiz, vergiler, masraflar gibi farklı farklı kalemleri, yani elmalar ve armutları mukayese etmektedir.

İşte bu nedenledir ki, saydamlık kuralına uyan fiyat belirlemeleri piyasaların gereği gibi işlemesi için büyük önemi haizdir. Bu kuralı ihlal eden düzenlemelerin ise elenmesi gerekir. Zira aksi takdirde fiyat suni olarak yükselecektir. Ancak saydamlık ile kast edilen, aşağıdaki örneklerden de görüleceği üzere sadece sözleşme hükmünün kaleme alınış tarzı ile alakalı bir şey değildir. AB Mahkemesinin çok doğru olarak tespit ettiği gibi hükmün, gramer kuralları gereği anlaşılabilir olmasının ötesinde, tüketici açısından beraberinde getireceği ekonomik sonuçları anlaşılır şekilde ortaya koyması da beklenir.[34] Yani ortalama bir tüketicinin fiyata

[33] Efektif yıllık faizin belirtilmesinin önemi ve bu değerin belirtilmesinde yaşanabilecek sorunlar hakkında bkz. **Bar-Gill**, Seduction by Contract, s.174 vd.

[34] *Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai v OTP Jelzálogbank Zrt* (C-26/13), 30.04.2014.

ilişkin ilgili düzenlemeyi algılaması ve hangi sözleşmeyi tercih edeceğine dair değerlendirmede dikkate alabilmesi gerekir.

GİK'le bağlantılı olarak fiyat klozlarının denetimi sorununun en fazla karşımıza çıktığı ve son dönemde de çok tartışmalı olan iki alana aşağıda daha ayrıntılı girilecektir. Bunlardan ilki sözleşmesel düzenlemenin dolaylı olarak fiyatı belirliyor olması hali; ikincisi ise sözleşmede fiyat ayrıştırması yapılmasıdır. İki ihtimal de aşağıda örneklerle ele alınacaktır. Bu alanda hemen dikkati çeken bir nokta konunun hem AB üye ülkelerinde, hem de bu ülkelerin mahkemelerinin bekletici mesele yaparak hukuksal duruma ilişkin görüş aldıkları AB Mahkemesi kararları ile AB düzeyinde çok tartışmalı hale gelmiş olmasıdır.

2. Fiyata Dolaylı Yoldan Etki Eden Sözleşme Hükümleri

TKHK m. 5(7) uyarınca denetlenemez olan hükümler mal karşılığı semen, kredi karşılığı faiz gibi doğrudan edime ilişkin hükümlerdir. Denetim dışı kalan, bir edimin piyasadaki değerine ilişkin sözleşmesel mutabakattır. Buna karşılık dolaylı yoldan edim dengesine etki eden sözleşme hükümlerinin denetime tabi olacağı özellikle Alman yargı ve öğretisinde uzun yıllardır kabul görmektedir.[35] Zira bu tür düzenlemeler tüketicinin dikkatini çekmediği ve GİK içinde kaybolup gittiği için saydamlık kuralını ihlal etmektedir. Her ne kadar bunlar fiyata dair düzenlemeler olsa da tüketicinin bilinçli tercihi kapsamında değerlendirilmedikleri için serbest rekabete konu olmazlar. Önce bu tür hükümleri örneklerle somutlaştırmak doğru gözükmektedir. Almanya'da gelişen bu öğretiyi benimseyen Avrupa Birliği Mahkemesi'nin son dönem kararlarından bazıları aşağıdaki gibidir:

- **Yabancı para birimi üzerinden akdedilen tüketici kredisi sözleşmesinde aylık taksitlerin hesaplanmasında kullanılan döviz dönüşüm kurunun belirlenmesi**: Bankanın İsviçre Frangı üzerinden vermiş olduğu kredinin tüketiciye ödenmesinde kullanılan döviz dönüşüm kurunun bankanın döviz alım kuru olması, buna karşılık müşterinin her ay ödeyeceği taksit miktarının Macar Forinti üzerinden hesaplanması için kullanılan kurun, kredi veren bankanın döviz satış kuru olmasına ilişkin GİK hükmü AB mahkemesi tarafından denetlenebilir bir hüküm olarak nitelendirilmiştir;[36]

- **Doğal gaz tedarik sözleşmesinde doğal gaz fiyatını tek taraflı olarak değiştirme yetkisi veren hükümler,** bu değişikliğin sebep ve yöntemleri hakkında sözleşmede açık ve anlaşılır şekilde bilgi verilmemesi ve tüketicinin yapılması beklenen değişiklikleri daha sözleşmeyi kurarken öngörebilecek durumda olmaması nedeniyle yargısal denetime tabidir;[37]

- **Konut finansmanı sözleşmesinde bankaya temerrüt faizi oranını tek taraflı olarak belirleme yetkisi verene hüküm**

Mahkemeye göre (N.75): "Having regard to all the foregoing, the answer to the second question is that Article 4(2) of Directive 93/13 must be interpreted as meaning that, as regards a contractual term such as that at issue in the main proceedings, the requirement that a contractual term must be drafted in plain intelligible language is to be understood as requiring not only that the relevant term should be grammatically intelligible to the consumer, but also that the contract should set out transparently the specific functioning of the mechanism of conversion for the foreign currency to which the relevant term refers and the relationship between that mechanism and that provided for by other contractual terms relating to the advance of the loan, so that that consumer is in a position to evaluate, on the basis of clear, intelligible criteria, the economic consequences for him which derive from it."

35 **Fuchs, Andreas**, in Ulmer/Brandner/Hensen (eds.), AGB-Recht, 11. Bası, Köln 2011, § 307 N.75 vd.; **Wolf, Manfred**, in Wolf/Lindacher/Pfeiffer, AGB-Recht Kommentar, 5. Bası, Münih 2009, § 307, N.314 vd.; İngiliz hukukunda paralel bir bakış açısı için bkz. **Beale, Hugh,** Chitty on Contracts, Vol. I General Principles, 31. Bası, Londra 2012, N.15-060.

36 *Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai v OTP Jelzálogbank Zrt* (C-26/13), 30.04.2014. Mahkemeye göre: "Sözleşmesel ilişkinin özünü belirlemeyip sadece buna tabi, ikincil hükümler, 93/13 sayılı Yönerge m. 4 (2)'de belirlenen 'sözleşmenin asli konusu' kavramı içinde değerlendirilemez" (N.50)

37 *RWE Vertrieb AG v Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen e.V.* (C-92/11), 21.03.2013. Aynı yönde *Alexandra Schulz v Technische Werke Schussental GmbH und Co. KG, and Josef Egbringhoff v Stadtwerke Ahaus GmbH* (C 359/11 ve C 400/11), 23.10.2014.

ilgili ülkenin yedek hukuk kurallarından sapıyorsa yerel mahkemenin takdirine göre hükümsüz sayılabilir.[38]

Yine Alman Federal Mahkemesinin verdiği bazı kararlar aşağıdaki gibidir:

- Rynair şirketinin genel işlem koşullarında yer alan, uçak bileti ve bağlantılı hizmet alımlarında nakit ödeme kabul edilmeyeceği, sadece kredi kartı ve banka kartı ile ödeme yapılabileceği yönündeki bir düzenleme mahkeme tarafından geçerli kabul edilmiştir. Ancak her bir **kartla** ödeme üzerinden 1,5 ila 4,00 Euro arasından bir **bedel alınacağı** düzenlemesi edime etki eden bir hüküm olarak denetime takılmıştır.[39]

- AB Mahkemesinin içtihadına paralel olarak Alman Federal Mahkemesi de bir doğal gaz tedarik şirketinin GİK hükümleri arasında yer alan ve **doğal gaz fiyatı**nın tedarikçi şirkete gaz tedarik edenlerin fiyatı artırmasına bağlı olarak tüketiciye karşı da otomatik olarak artırılabileceği hükmü geçersiz sayılmıştır. Mahkeme özellikle bu hükümde sadece artış imkânı verilmesine, buna karşılık fiyatların indirilmesi yönünde de bir uyarlama yapılmamasını taraflar arasındaki hak ve borç dengesini dürüstlük kuralına aykırı olacak şekilde zedelediğine hükmetmiştir.[40]

Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik[41] ekinde gösterilen listede de bu türden dolaylı olarak fiyata veya sözleşmesel edim dengesine etki eden hükümlerin denetimi öngörülmektedir. Örneğin

[38] *Mohamed Aziz v Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa* (C-415/11), 14.03.2013.

[39] Bundesgerichtshof (BGH), 20.05.2010 - Xa ZR 68/09 (www.beckonline.com)

[40] BGH, 29. 4. 2008, NJW 2008, 2172 vd. Bu tür fiyat klozlarının denetimine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Thomas, Stefan**, Preisfreiheit im Recht der Allgemeinen Geschäftsbedingungen, Begrenzungserforder- nisse und Unwirksamkeitsfolgen formularmäßiger Kostenelemente- und Preisvorbehaltsklauseln, Archiv für die civilistische Praxis, Bd. 209 (2009), s.84 vd.

[41] RG 17.06.2014, sy. 29033.

"h) Sözleşmeyi düzenleyenin sözleşme şartlarını, sözleşmede belirtilen haklı bir sebep olmaksızın tek taraflı olarak değiştirmesine imkân veren şartlar,

ı) Sözleşmeyi düzenleyenin, sözleşme konusu mal veya hizmetin niteliklerini tek taraflı olarak ve haklı bir sebep olmaksızın değiştirebileceğine ilişkin şartlar,"

haksız şart olarak nitelendirilmektedir. Özellikle yukarıda AB Mahkemesi içtihadına bakılacak olursa bu türden hükümlerin geçerli kabul edilebilmesi için tüketicinin daha sözleşme kuruluşunda bu "haklı sebebin" ne olduğu konusunda bilgi sahibi olması gerekir. Aksi takdirde o mal veya hizmetin gerçek değerini tespit etmesi ve piyasada mukayese etmesi mümkün değildir.

Dikkat edilmesi gereken nokta, "doğrudan" veya "dolaylı" olarak edime etki eden bir sözleşme hükmünün varlığı konusundaki değerlendirmenin başlı başına sonuç bağlanacak bir nitelendirme olmamasıdır. Önemli olan sadece bu tür hükümlerin, tüketicinin mal veya hizmeti sunan kişiyi seçerken dikkate alınmayacağı, önemsenmeyeceği, dolayısıyla da rekabete konu olmayacak hükümler olmasıdır.[42] Bu tür düzenlemeler aslında sözleşmesel edim dengesi üzerinde etkileri olmasına rağmen, tüketicinin bunları göz ardı etmesi sonucunda dengenin bozulmasına sebep olmaktadır.[43]

Tüketicilerin neden bu tür hükümleri göz ardı ettiği aslında verilen örneklerden de anlaşılmaktadır: GİK'nın okunması ve değerlendirilmesi, sorasında da piyasada aynı mal/ hizmet için sunulan başka GİK ile mukayese edilerek en elverişli olanının tespit edilmesi çok yüksek bir işlem maliyetini beraberinde getirmektedir.[44] Bu açıdan GİK içindeki fiyat düzenlemeleri tüketicinin dikkatini çekmemekte ve mal/hizmet tercihinde rol oynamamaktadır. Diğer yandan yukarıda aktarıldığı gibi davranışsal

[42] **Coester, Michael**, BGB § 307 N.321, in: Staudinger, BGB - Neubearbeitung 2013.

[43] Ancak *Coester*'in haklı olarak ifade ettiği gibi işletmeler arası rekabette bir mala veya hizmete ilişkin hangi unsurların rekabetin konusunu oluşturduğunu her somut olayda yeniden saptamak gerekir., bkz. Studinger/ **Coester**, 307 BGB, N.321.

[44] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Atamer**, Sempozyum, s.117-118.

ekonominin verileri tüketicilerin tercihlerini yaparken aslında sık sık sınırlı bir rasyonellikle hareket ettiğini, özellikle gelecekte içinde bulunacakları maddi duruma ilişkin sağlıklı bir öngörüde bulunamadıklarını ve uzun vadeli düşünemediklerini göstermektedir.[45] Bu nedenle GİK'de yer alan ve fiyata dolaylı etki eden hükümlerin gelecekte doğuracağı etkilerini de çok sık tartamamaktadırlar.

Aslında İngiliz Yüksek Mahkemesi (*Supreme Court*) tarafından 25 Kasım 2009'da verilen çok tartışmalı bir karar da bu soruna ilişkindi. Olayda tüketiciler adına *Office of Fair Trading* sekiz bankaya karşı bir dava açarak, müşterilerin mevduat hesaplarında bulunan paradan fazlasını çekmeleri, yani bir sözleşme olmaksızın kredi çekmeleri halinde bankaların faizin yanı sıra tahsil ettikleri ücretlerin çok yüksek olduğunun tespitine ve buna ilişkin olarak GİK'de yer alan düzenlemenin butlanına hükmedilmesini istemiştir. Mahkemenin tespitine göre bu tür hesapların özelliği, bir hesap işletim ücreti ödenmemesi (*"free if in credit"*), buna karşılık paranın çekilip, eksiye geçilmesi ile birlikte göreceli yüksek bir ceza ödenmesidir.[46] Karar metninden anlaşıldığı kadarıyla İngiltere'de o dönemde yaklaşık 12 milyon insan kredili mevduat hesabı sözleşmesi olmaksızın hesaplarında bulunan paradan fazlasını çekmiştir. Dolayısıyla da limitini aşan bu 12 milyon kişi limitini hiç aşmayan 42 milyon diğer hesap sahibinin hesaplarının ücretsiz olmasını aslında sübvanse etmektedir.[47] Alt derece mahkemelerinde OFT kazanmasına rağmen, Supreme Court, ücrete ilişkin düzenlemenin GİK içinde yer alsa bile denetlenemeyeceği gerekçesiyle bu talebi reddetmiştir.[48] Aslında olayda aynı

[45] Ayrıntılı bilgi için bkz. **Atamer, Yeşim M.**, Duty of Responsible Lending – Should the European Union Take Action?, in: Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law - Failure and Challenges of Contracting, Grundmann/Atamer (eds.), Kluwer Law International, 2011, s.179 (184-185).

[46] Örn. Kredi Kartları ve Banka Kartları Kanunu m. 9 uyarınca kredi kartları açısından bu tür bir ücret alınması yasaktır: "Kart hamillerinin harcamalarıyla kart limitlerini aşmaları halinde, aşılan miktara işlem tarihi ile ödeme tarihi arasındaki süre için, akdi faizden başka herhangi bir ücret talep edilemez."

[47] Mahkemenin burada bir "tersine dönmüş Robin Hood" uygulaması olmasından bahsetmesi ilginçtir.

[48] *The Office of Fair Trading (Respondents) v Abbey National plc & Others (Appellants)* [2009] UKSC 6. Kararın eleştirisi için bkz. **Chen-Wishart, Mindy**, Transparency and fairness in bank charges, Law Quarterly Review (L.Q.R.), 2010, 126 (Apr), s.157-162.

kredi kartı faizlerinde olduğu gibi tüketicinin ilk aşamada ürün tercihini yaparken dikkate almadığı bir fiyat söz konusudur. Yani "bedava hesap" cazibesi ile tercih edilen hesap ilişkisi daha sonra ölçüsüz derece yüksek cezalarla tersine dönmektedir. İngiliz Yüksek Mahkemesi bunun çok sorunlu bir hüküm olduğunu kabul etmiş, ancak bu tür bir ücretin alınmasını yasaklayacak olanın Parlamento olduğunu belirtmiştir. Nitekim haksız şartlara ilişkin yasal düzenlemede bazı revizyonların yapılması ve özellikle fiyata ilişkin genel işlem koşullarının en etkin nasıl denetlenebileceği konusunda komisyon çalışmaları başlatılmıştır.[49]

3. Fiyat Ayrıştırılması Sorunu

Son yıllarda artan oranda tartışmaların odağına oturan bir diğer uygulama ise mal ve hizmetlere ilişkin olarak fiyatların tek ve basit bir fiyat olarak değil, alt başlıklarına ayrıştırılmış birden fazla ücret kalemi olarak tüketicilere sunulmasıdır. Yani tüketicinin aslında bir tek ücret kalemini bile piyasada ne kadar mukayese edip en uygun edimi bulduğu tartışmalıyken bu sefer önüne, içinden çıkılmaz bir fiyat listesi konulmaktadır. Bu tür fiyat ayrıştırmaları acaba başlı başına yanıltıcı ve tüketici açısından olumsuz olarak değerlendirilebilir mi? Zira bu sonuca varırsak fiyat ayrıştırmasını yasaklamak da düşünülebilecektir. Ancak durum böyle değildir.

Fiyat ayrıştırmasına kural olarak karşı çıkmak mümkün değildir. Aksine, bazen bu şekilde fiyatı oluşturan unsurlar hakkında tüketicinin aslında bilgilendirildiği, dolayısıyla da saydamlığı sağlamak açısından bunun önemli olduğu bile söylenebilecektir. Bu hallerde ayrıştırma tüketicinin daha bilinçli bir tercihte bulunabilmesinin ön koşuludur hatta. Farklı örnekler üzerinde duralım:

- **İnternette alınan konser bileti + komisyon:** İnternette çeşitli kültür faaliyetleri için bilet satışına aracı olan şirketlerin bir komisyon alması normaldir. Bilet alımı tamamlanmaya yakın tüketici bu komisyonu, ayrıca bazı sitelerde biletin kasada hazır

[49] The Law Commission and the Scottish Law Commission, Unfair Terms in Consumer Contracts: Advice to the Department for Business, Innovation and Skills, Mart 2013.

edilmesi için bir de ek işlem ücreti ödemeyi kabul etmek durumunda kalmaktadır. Her ne kadar bu ek ödemeler hiç hoşumuza gitmese de bunların ayrı ayrı gösterilmesi büyük önem taşır, zira tüketici ödediği bu fazlaları görüp, internet alımından vaz geçip doğrudan bileti ilgili sanat kurumunun gişesinden almayı tercih edebilir. Eğer tüketici çabukluk, rahatlık gibi kaygılarla ek maliyetlere katlanmayı tercih ederse buna bilinçli şekilde karar verdiği kabul edilebilmelidir. TKHK m.4, f. 4'ün gereği de yerine getirilmiş, tüketici tek tek kalemler hakkında sözleşme kurulmadan bilgilendirilmişse ortada bir sorun yoktur. Aslında bu hallerde tam aksi söz konusudur, yani fiyatın tek bir fiyat olarak gösterilmesi saydamlık ilkesini ihlal edecektir.

- **İnternette alınan mal + taşıma ücreti:** Aynı durum internet üzerinden bir mal satın alındığı takdirde nakliye için ödenecek meblağın ayrı bir kalem olarak gösterilmesi halinde de söz konusudur. Burada da fiyatın ayrıştırılması doğrudur, zira müşteri bu malı dükkândan alması halinde ödemeyeceği ek bir ücretin ayırdına varmaktadır. Ona bu bilinçli tercihte bulunabilme imkânını vermek için fiyatın tek bir fiyat olarak verilmemesi ve taşıma ücretinin ayrı gösterilmesi gerekir.[50]

- **Uçak bileti** satın alınırken son yıllarda özellikle bazı uçak şirketlerinin yemek için, valiz nakletmek için veya uçaktaki eğlence programı için ayrı ücret tahsil ettikleri görülmektedir. Acaba burada da tüketici lehine bir fiyat ayrıştırması mı söz konusudur? Bu soruya da evet cevabı verilmelidir. Yukarıdaki iki örnekten farklı olarak bu hallerde aslında hizmetlerin tümü tek elden sunulmaktadır. Yani bir komisyoncu veya nakliyeci yoktur, fakat yine de fiyat ayrıştırmasının tüketici lehine sonuçları vardır. Zira bu tür bir ayrıştırma sayesinde sadece günübirlik

[50] Örneğin yapılan araştırmalar göstermektedir ki, mesafeli satım sözleşmeleri en fazla gönderme masraflarının gösterildiği sayfaya gelindiğinde kesilmektedir. Yani fiyat ayrıştırması sonucu tüketici ikincil fiyat unsurlarına verdiği önem sonucu sözleşmeyi yapmamayı tercih edebilmektedir. Bkz. **Bertini, Marco/ Wathieu, Luc**, Attention Arousal through Price Partitioning, Marketing Science, Vol. 27, No. 2 (Mar. - Apr., 2008), s.236-246.

uçan, dolayısıyla valizi olmayan ve yemek de yemek istemeyen kişi ile diğerleri arasında fark yaratılmakta, hepsinden aynı fiyatın alınması engellenmektedir. Günübirlik uçanın da aynı toplam (yüksek) fiyatı ödediği hallerde aslında diğer tüketicileri sübvanse etmesi söz konusudur. Fiyat ayrıştırması, ekonomik açıdan etkin olmayan bu çapraz sübvansiyonu engellemektedir ve bu açıdan tüketici lehinedir.

Kuşkusuz bu fiyatların hepsinin baştan bildirilmesi ve saydamlığın, yani bilinçli tercihin sağlanması gerekir. Müşterinin bu hizmetlerin bedava sunulacağı konusunda haklı bir kanaat ile hareket etmesi ve bir anda uçağa bindikten sonra aslında bunların ayrı bir ücrete tabi olduğunu öğrenmesi denetlenmesi gereken bir durumdur. Bu açıdan yukarıda aktarılan ve TKHK m. 4, f. 4 ile gelen ücretlere dair dökümün tüketiciye verilmesi mecburiyeti büyük önem taşır.[51]

Buraya kadar verilen örneklerde fiyat ayrıştırmasının makul ve tüketici açısından faydalı olduğu durumlar söz konusuydu. Ancak bu tespitin tam tersine olduğu nice durum vardır. Aşağıdaki örnekler konuyu somutlaştırmayı sağlayacaktır:

- Bir **spor kulübü aboneliği** için müşterilere sunulan ücret listesinde acaba dolapların ve duşların kullanımının ayrı ücretlendirilmesi nasıl değerlendirilecektir? Bu tür bir fiyat politikasının baştan tüketiciye bir liste halinde aktarılması, tek tek fiyatların açıklanması ve kendisinin bunu bilerek seçmesi halinde yine de daha sonra bu sözleşme hükmünün denetlenmesi mümkün

[51] Buna karşılık uçak bileti fiyatlarına ilişkin olarak temel uçuş fiyatı, vergiler, havaalanı vergileri gibi kalemler hem ayrı ayrı, hem de ilgili uçak biletini sunan web sitesinde her aşamada toplam fiyat olarak da gösterilmek zorundadır. Bu konuda en son AB Mahkeme kararı için bkz. *Air Berlin plc & Co. Luftverkehrs KG v Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband e.V.* (C-573/13), 15.01.2015. Mahkeme sadece tüketicinin seçtiği uçuş için değil bütün alakalı uçuşlar için ve her ara yüzde toplam nihai fiyatın verilmemesinin 1008/2008 sayılı Uçuş Hizmetlerinin Yönetilmesine İlişkin Ortak Kurallar Hakkında AB Tüzüğüne aykırı olduğu tespitinde bulunmuştur.

olmalı mıdır? Burada da ilk aşamada uçak örneğindeki gibi soruna yaklaşmak düşünülebilir. Yani dolap/duş kullanmayanların kullananları sübvanse etmekten kurtulduğu, dolayısıyla daha düşük bir yıllık bedeli ödemelerinin onlar lehine olduğu varsayılabilir. Ancak burada uçaktan farklı bir durum vardır: öncelikle bir spor kulübüne üye olanların ezici bir çoğunluğunun bu hizmetlerden faydalanacağını kabul etmek gerekir. Yani bir çapraz sübvansiyon durumu yok gibidir. Diğer yandan müşterilerin kilitli bir dolap veya duş hizmetine gerçekçi bir değer biçebilmeleri ihtimali çok düşüktür. Uçakla bir seferlik bir seyahate nazaran sürekli edimli bir sözleşme söz konusu olduğu için bu imkânlardan ne kadar sık faydalanacaklarını sözleşme kuruluşunda tartmaları mümkün olmayabilecektir. Dolayısıyla bu ekstra hizmetlerin değerinin tüketici tercihini belirlerken dikkate alınmaması, göz ardı edilmesi ihtimali yüksektir. Bu ise demin internet üzerinden kurulan sözleşmedeki posta masrafı ile mukayese edildiğinde tam zıt sonucu oluşturur. Yani fiyat ayrıştırması tüketiciyi yeniden düşünmeye sevk etmemekte, aksine, bazı fiyat unsurları göz ardı edildiği için asli edimin düşük olduğu yönünde kendisinde yanlış bir intibaa uyandırmaktadır.[52] Dolayısıyla spor kulübü örneğinde aslında sorun daha çok kredi kartı faiz oranlarındaki gibidir. Yani tüketici bu ayrıştırılmış ikincil fiyat unsurlarına gerekli önemi atfetmediği için fiyatın rekabet unsuru olması zorlaşmaktadır.

- Çok tartışmalı bir diğer örnek ise bankaların aldıkları **kredi tahsis ücreti** veya uygulamadaki diğer adıyla "dosya masrafı"dır. Bu ücret açısından hemen dikkati çeken nokta, bunun da her kredi müşterisinden alınıyor olması, yani bu anlamda bir çapraz sübvansiyon sorunu yaşanmamasıdır. Dolayısıyla bu masrafın aslında faizin "içine yedirilmesi" mümkün gözükmektedir. Neden bankalar buna rağmen kredinin karşılığı olarak sadece faiz talep etmemekte ve kredi tahsis ücretini ayrıştırmaktadır? Bankaların web sitelerindeki örnek kredi hesaplamalarına bakıldığında bir reklam unsuru olarak masraflar dâhil edilmemiş olan aylık faiz oranının öne çıktığı görülmektedir.[53] Oysa tüketicilerin düşük dosya masrafı/ yüksek faiz ile yüksek dosya masrafı/düşük faiz arasında hangisinin kendileri için daha avantajlı olduğunu anladığı varsayımından hareket edilemez. O açıdan tüketici için karşılaştırılabilir tek bir verinin (faiz oranı) rekabeti artırmada çok daha etkin olacağı ve masraf gibi kalemlerin ayrıştırılmaması gerektiği saydamlık ilkesinin bir gereği olarak savunulabilir.[54] Nitekim Alman Federal Mahkemesi de Mayıs 2014'de bu yönde bir karar vermiş ve kredi tahsis ücretinin kredinin asıl "karşılığı" olan faiz içinde düşünülmesi gerektiğine, ayrı talep edilmesine ilişkin sözleşme hükümlerinin geçersiz olduğuna hükmetmiştir.[55] Mahkeme, bankaların bu tür masraflarını faiz hesaplaması içinde değerlendirmekte serbest olduklarını da vurgulamıştır.

  Diğer yandan Federal Mahkemenin tespit ettiği gibi bir saydamlık sorununun ötesinde aslında bu tür "masraf" kalemlerinin ayrı hesaplanmasının arkasında bazı ekonomik gerekçeler de vardır. Dosya masrafının hemen tahsil ediliyor olması tüketiciye nakit olarak verilmesi gereken kredi meblağının azalması anlamına gelmektedir. Tüketici 10.000 TL'nin faizini öderken, aslında sadece 9.500 TL nakit elde etmektedir. Ayrı hesaplamanın diğer bir sonucu ise, kredinin erken ödenmesi halinde

[52] Bu konuda örn. bkz. **Morwitz, Vicki G./ Greenleaf, Eric A./ Johnson, Eric J.,** Divide and Prosper: Consumers' Reactions to Partitioned Prices, Journal of Marketing Research, Vol. XXXV (1998), s.453 vd.; **Kim, Hyeong Min/ Kramer, Thomas,** The moderating effects of need for cognition and cognitive effort on responses to multi-dimensional prices, Marketing Letters (2006), Vol. 17, s.93–203; **van Boom, Willem H.,** Price Intransparency, Consumer Decision Making and European Consumer Law, Journal of Consumer Policy (2011), Vol. 34, s.359–376.

[53] Örneğin 75.000 TL/36 ay vadeli bir tüketici kredisi için hesap şu şekilde çıkmaktadır: Taksit Tutarı: 2.738,59 TL; Vade: 36 Ay; Faiz Oranı: % 1,30; Masraf: 250,00 TL; Geri Ödeme Tutarı: 98.589,47 TL.

[54] Her ne kadar efektif yıllık faizin belirtilmesinin de bu amaca hizmet ettiği düşünülebilirse de, kredi reklamlarında bu oran hiçbir şekilde ön plana çıkmamaktadır.

[55] BGH, 13.05.2014, No. XI ZR 405/12.

dosya ve benzeri masraflardan herhangi bir oransal indirim yapılmamasıdır.[56]

Kredi tahsis ücretinin mahiyeti düşünüldüğünde aslında her sözleşmede olduğu gibi burada da sözleşmenin hazırlık aşamasında doğan bir masraf söz konusudur. Bir banka, talep edilmesi halinde, müşterisine kredi türleri hakkında bilgi verip, kredi itibarı değerlendirmesini yapacaktır. Ama müşterilerin son aşamaya kadar sözleşmeyi kurmama özgürlüğü olduğu düşünülecek olursa bu masraflar normalde banka üzerinde kalacaktır. Aynı şekilde yeni TKHK m. 24 ile gelmiş olan cayma hakkının kullanılması halinde de tüketiciye dosya masrafı iade edilecek, yani masraf banka üzerinde kalacaktır. Nitekim, her sözleşmenin kurulmasında belirli bir maliyet söz konusudur. Ancak bunun ana edimin dışında ayrı olarak istenmesi çok yaygın değildir.

Özellikle Almanya'da dile getirilen karşıt görüşün ayrıştırmayı destekleyen en önemli gerekçesi ise işletme ekonomisi alanından gelmektedir. Buna göre faiz zamana yayılan para kullanımının karşılığını oluştururken, dosya masrafı bir seferlik kredi tahsisi aşamasındaki personel ve kaynak kullanımı karşılığını oluşturmaktadır. Bu iki kalem farklı edimlerin ücretini belirler ve bu açıdan ayrı ayrı tahsil edilmeleri de haklıdır.[57] Buna bağlı olarak erken ödemede dosya masrafının bankada kalması ve oransal olarak iade edilmemesi de doğrudur. Kuşkusuz bu gerekçeler ciddiye alınmalıdır. Ancak yasa koyucunun sonuçta yapması gereken bir hukuk politikası tercihinde bulunmaktır. Tek bir fiyatın tüketici açısından anlaşılabilirliği ve rekabeti artırıcı etkisi tercih edilecek midir sorusudur cevaplanması gereken. BDDK Yönetmeliği ile bu aşamada tercihin fiyat ayrıştırmasına sınırlı da olsa izin vermek yönünde olduğu, dosya masrafının da bu bağlamda ayrı kalem olarak talep edilmesine izin verildiği görülmektedir. Ancak Avrupa Birliği Mahkemesinin şu anda incelemekte olduğu bir davada bu bu soruna ilişkin olarak görüş bildirmesi beklendiği için konu bir süre daha gündemimizden çıkmayacak gibi gözükmektedir.[58]

Bu tür fiyat ayrıştırmalarında görüldüğü gibi iki türlü sorun doğmaktadır. Bir yandan ayrıştırma tüketicilerin nihai fiyatı hesaplamasını güçleştirmektedir. Bu yüzden de tahmini bir hesapla ya da bazı fiyat unsurlarını dışlayarak hesap yapılmakta, bu ise piyasada doğru fiyatın oluşmasını engellemektedir. Tüketicilerde yaygın şekilde var olan bu zaaf piyasa tarafından kötüye kullanılmaktadır. Burada aslında ayrıştırma tüketicinin bilgilendirilmesi amacıyla değil, bir pazarlama taktiği olarak kullanılmaktadır. Diğer yandan fiyat ayrıştırması çifte fiyatlandırmanın da kapısını aralamaktadır.[59] Tüketicinin tek tek kalemlerin maliyeti hakkında bir bilgi sahibi olması mümkün olmayacağı için zaten karşılığını ödediğini düşündüğü bir hizmet için yeniden bir ücret alınması söz konusu olabilmektedir. Bu ise edimler arasındaki dengeyi bozacaktır.

Alman Federal Mahkemesi bu gibi ihtilaflarda bazı denetim kriterleri uygulamaktadır. Nitekim bu kriterler TKHK m. 4, f. 3'ün de esin-

[56] **Strube, Hartmut/ Fandel, Stefanie,** Unzulässige Bearbeitungsentgelte bei Darlehensverträgen – Streitfragen und Praxishinweise, Zeitschrift für Bank und Kapitalmarktrecht (BKR) 2014, s.133 (137). Ayrıca bkz. **Nobbe, Gerd**, Zulässigkeit von Bankentgelten, WM 2008, s.185 (193).

[57] Ayrıntılı bilgi için bkz. **Wimmer, Konrad**, Bearbeitungsentgelt bei Verbraucherdarlehen – eine betriebswirtschaftliche Analyse, WM 2012, s.1841 vd. Aynı yönde Almanya'da aksi görüşü savunanlar için örn. bkz. **Becher, Johann/ Krepold, Hans-M.,** Gesetzgebung und Rechtsprechung – Das Bearbeitungsentgelt im Spannungsfeld von Privatautonomie und AGB-Recht, BKR 2014, s.45 vd.; **Casper, Matthias/ Möllers, Caroline**: Kennt der Darlehensvertrag nur Zinsen? – Überlegungen anlässlich der aktuellen Debatte um die AGB-rechtliche Zulässigkeit von Bearbeitungsentgelten BKR 2014, s.59 vd; **Habersack**, WM 2008, s.1857 vd.

[58] 1 Ağustos 2014 tarihinde Slovak bir mahkemenin bekletici mesele yaparak danıştığı konuların arasında bir bankanın aldığı bu tür "hizmet bedelleri"nin denetimi de vardır. Bkz. *Provident Financial s.r.o. v Zdeněk Sobotka*, C-372/14. AB Mahkemesi 2012'de Romanya'dan giden bir davada, Romanya yasalarının bankaların alacağı ücret kalemlerini sınırlayıcı şekilde belirlemesini (aynı BDDK'nın yaptığı gibi) AB Antlaşmalarının temel özgürlüklerinden olan hizmetlerin serbest dolaşımı özgürlüğünü ihlal etmediği sonucuna varmıştır (*SC Volksbank România SA v Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor – Comisariatul Județean pentru Protecția Consumatorilor Călăraşi* (CJPC), C-602/10).

[59] **Billing**, s.105.

lendiği kriterler olmak itibariyle Türk hukuku açısından büyük önem taşımaktadır. Mahkemeye göre ortalama, makul bir tüketici kitlesinin ayrı ücret talep edilen bir hizmetin aslında ana ücret kapsamında karşılığının ödendiğini düşüneceği varsayılabiliyorsa, mal veya hizmet sunanın bunu ayrı ücretlendirmesi kabul edilmeyecektir. Diğer yandan eğer ücret talep edilen hizmet, ilgili tarafın zaten yasa gereği sunması gereken bir hizmetse aynı değer yargısı geçerlidir. Yani bu tür hizmetlerin zaten ana ücret çerçevesinde karşılığının alındığı, dolayısıyla da ayrıca ücretlendirilemeyecekleri kabul edilmektedir. Son olarak, belirli bir davranışın beraberinde getirdiği masraflar, eğer bunlar zaten ilgili işletmenin kendi menfaati için yaptığı masraflarsa tüketiciden talep edilemeyecektir. Buna ilişkin yargı kararlarından bazı örnekler aşağıdaki gibidir.

- Müşteri hesabına para yatırılması/para çekilmesi halinde ücret istenemez zira saklama (vedia) sözleşmesi kuralları gereği müşterinin her an tevdi ettiği şeyi geri alma hakkı vardır.[60] Nitekim BK m. 564 de aynı yönde bir düzenleme içermektedir.

- Teminatların idaresi, satılması veya kaldırılması bağlamında doğan masraflar aslında bankanın kendi alacağını güvence altına almak için aldığı teminatların beraberinde getirdiği masraflardır. İlgili işlemler aslen banka menfaatinedir ve masraflarının da onun tarafından karşılanması gerekir.[61]

- Hesap bildirim cetveli ücreti, bankanın bir vekil olarak yasal hesap verme yükümlülüğü olduğu için ayrıca talep edilemez (bkz. BK m. 508). Dolayısıyla internet üzerinden aktarılan dökümün müşteri tarafından 30 gün içinde basılmaması halinde, kâğıt çıktıların müşteriye ücret karşılığı yollanacağı hükmü denetime takılır. Ancak birden fazla kez bildirim isteniyorsa veya özel bir döküm alınacaksa ayrı bir ücret istenebilir.[62]

[60] BGH 30.11.1993, NJW 1994, 318.

[61] BGH 08.05.2012, NJW 2012, s.2337.

[62] Landgericht Frankfurt, 08.04.2011 - 2-25 O 260/10 (Beck-Online).

- Kredi veya banka kartının bloke edilmesi talebinin yerine getirilmesi için ücret talep edilemez, zira kartın hukuka aykırı kullanımını önlemek bankanın kendi menfaatinedir. Kartın hukuka aykırı kullanımı halinde bankanın malvarlığında bir azalma olur.[63]

- Götürü bir bedel karşılığında ev inşaatı yapılmasına ilişkin bir sözleşmede yer alan, molozların atılmasından doğacak masrafların iş sahibi tarafından ayrıca karşılanacağı hükmü, ortalama bir tüketicinin bu tür bir masrafın asli edim kapsamında sayılmasını bekleyeceği gerekçesiyle hükümsüzdür.[64] Götürü bedelin anlamı zaten ayrı ücretlendirme olmamasıdır.

- Mobil telefon hizmetleri sunan bir şirketin, müşterinin sözleşmeyi sonlandırması halinde bir "de-aktivasyon" bedeli talep etmesi sözleşmenin feshi ile bağlantılı olarak işletmenin taşıması gereken masrafın müşteriye yüklenmesidir.[65]

- Alman mahkemelerinin içtihadına paralel bir şekilde Avrupa Birliği Mahkemesi de üye ülkenin yasaları gereği satıcının ödemesi gereken bir verginin sözleşme ile alıcıya aktarılmasına ilişkin sözleşme hükmünün kontrol edilebilir olduğuna kanaat getirmiştir.[66]

Görüldüğü gibi ücret ayrıştırması ile ilgili verilen örneklerin aslında hepsinde aynı türden sorunlarla karşılaşılmaktadır: asli edim mutabakatı kapsamında olması düşünülecek bir edim için sözleşmede ayrı bir fiyat kararlaştırılmış olması, yani çifte ücretlendirme (hesaptan para çekme/hesap bildirim cetveli/molozların atılması) veya zaten müşteri için bir edim ifa edilmiyor olmasına, yani müşterinin bir karşılık almamasına rağ-

[63] Oberlandesgericht Düsseldorf, 19.07.2012, ZIP 2012, s.1748. Bu konuda bkz. **Atamer, Yeşim M.**, Kredi Kartının Üçüncü Kişi Tarafından Hukuka Aykırı Şekilde Kullanılması Halinde Doğan Zararları Kim Taşıyacaktır?, Bilgi Çağında Hukukun Evrimi, Prof. Dr. Ünal Tekinalp'e Armağan, cilt I, Beta Yayınevi, İstanbul 2003, s.993-1031.

[64] OLG Stuttgart, NJW-RR 1998, s.1715.

[65] BGH NJW 2002, 2386, 2387.

[66] *Constructora Principado SA v José Ignacio Menéndez Álvarez*, C-226/12, 16.01.2014.

men kendisinden bir ücret/masraf istenmesi (teminatların idaresi/kart bloke etme/telefonun de-aktive edilmesi/vergi ödemesi). İki ihtimalde de sözleşmesel denge bozulmaktadır. Bunun temelinde ücret ayrıştırmasına dayanan bir bilgi sorunu olduğu gibi, bu sözleşmesel düzenlemelerin aynı zamanda (yukarıda ele alınan) dolaylı fiyat belirlemeleri olması nedeniyle de bir bilgi sorunu yaşanmaktadır. İki kategori arasında ayırımların çok geçişken olduğunu kabul etmek gerekir. Her iki ihtimalde de ilgili sözleşmesel düzenlemenin denetlenmesi gerekecektir. Bunun nasıl gerçekleşeceği ise bir sonraki bölümün konusudur.

III. GİK İçinde Yer Alan Fiyat Düzenlemelerinin Denetimi

Alman Federal Mahkemesinin ifadesi ile dolaylı fiyat düzenlemeleri öyle sözleşme hükümleridir ki, sözleşmede yer almamaları halinde genelde yerine uygulanacak bir yedek hukuk kuralı vardır.[67] Gerçekten de bu tür düzenlemeler aslında doğrudan veya kıyas yoluyla uygulanabilecek yedek hukuk kurallarındaki ücret dağılımını tüketici aleyhine değiştirerek onu mağdur etmektedirler. Fiyat ayrıştırmasında da olan aynı şeydir. "Bir edim karşılığında bir mal/hizmet" denkliği bertaraf edilmekte ve aslında müşteriye ek bir edim/hizmet sunulmamasına rağmen muhtelif farklı ücret kalemleri yaratılmaktadır. Dolayısıyla bu tür normların denetiminde aslında klasik GİK denetiminde başvurulan yöntemi aynen uygulamak mümkündür.

Bilindiği üzere BK m. 25'de GİK denetimi için kanun koyucu dürüstlük kuralı dışında hiçbir ölçüt öngörmemiştir.[68] Oysa yıllardır GİK denetimi uygulayan ülkelerde yaygın kabul gören bazı denetim ölçütleri vardır. Bunlar özellikle yedek hukuk kuralları ve taraflar arasındaki adil hak ve borç dağılımı kriterleridir. İhtiyaç duyulan bu kriterler her ne kadar BK'da açıkça anılmamış olsa da, TTK m. 55, f.1, (f) bendi tam da bu düşünceyi GİK denetimi açısından öngörmektedir. Buna göre

> *"1. doğrudan veya yorum yoluyla uygulanacak kanuni düzenlemeden önemli ölçüde ayrılan, veya 2. sözleşmenin niteliğine önemli ölçüde aykırı haklar ve borçlar dağılımını öngören önceden yazılmış genel işlem şartlarını kullananlar dürüstlüğe aykırı davranmış olur."*

Bu düzenlemenin aynı şekilde BK m. 25'in somutlaştırılmasında da uygulanması mümkündür.[69] Dolayısıyla hakimin bakması gereken, ilgili ücret düzenlemesi ile yasal, veya yasada düzenleme olmaması halinde, olması gereken hak ve borç dağılımından önemli ölçüde bir sapmanın gerçekleşip gerçeklemediğidir. Tüketicinin zaten ödeme yaptığı bir edim için ikinci kez ödeme yapmasının sözleşmesel dengeyi bu şekilde bozacağı açıktır. Diğer yandan sözleşmesel edim dışında bir masraf talebi ancak vekâlet sözleşmesi hükümleri çerçevesinde mümkün olacaktır. Örneğin BK m. 510 uyarınca "vekâlet veren, vekâletin gereği gibi ifası için vekilin yaptığı giderleri ve verdiği avansları faiziyle birlikte ödemek ve yüklendiği borçlardan onu kurtarmakla yükümlüdür". Dolayısıyla vekaletin gereği gibi ifası çerçevesinde doğan giderlerin ötesinde bir talep varsa yine hakimin müdahalesi mümkün olacaktır.[70] Eğer istenen masraflar vekâletin ifası sebebiyle değil de tacirin kendi menfaatine yaptığı işler vesilesiyle doğmuş ise tüketiciye bunların yıkılması kabul edilmeyecektir. Zira tüketiciye bu ödemesi karşılığında herhangi bir edim sunulmamaktadır. Bu tür hükümlerin tümü açısından varılacak sonuç kesin hükümsüzlüktür. Dolayısıyla yerine uygulanacak olan da ya yedek hukuk kuralı ya da hakimin öngördüğü hak ve borç dağılımı olacaktır.

---

[67] BGH, 30.11.1993; NJW 1994, 318; **Schwab, Martin**, AGB-Recht, 2. Bası, Heidelberg 2014, N.571.

[68] **Atamer, Yeşim M.**, Yeni Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Uyarınca Genel İşlem Koşullarının Denetlenmesi – TKHK m. 6 ve TTK m. 55, f.1, (f) ile Karşılaştırmalı Olarak', Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu, BATIHAE Yayını, Ankara 2012, s.9-73.

[69] **Atamer,** BATIHAE, s.43 vd.

[70] **Billing**, s.99

E. Sürekli Edimli Sözleşmelerde Ayrıca Fiyat Rekabetini Artırıcı Önlemlerin Gerekliliği

Yukarıda aktarılan bir dizi örnekte görüldüğü üzere fiyat düzenlemelerinin sık sık sorun çıkardığı sözleşme modeli sürekli edimli sözleşmedir. Bunun birden fazla sebebi vardır:

Sürekli edimli sözleşmelerde bazı ücret kalemlerinin anlamı ancak sözleşmenin kurulmasından sonra belirginleşmektedir (*consumer myopia*).[71] Örneğin bir kredili mevduat hesabı olmaksızın hesaptan fazla para çekilmesi halinde alınacak bir ücretin yüksek olması, tüketicinin bu tür bir davranış içine girmeyeceği düşüncesi ile sözleşme kurulurken önem taşımayacaktır. Oysa sonrasında bu cezai ücret çok önemli bir fiyat kalemine dönüşebilmektedir.

Sürekli edimli sözleşmeler bir kez kurulduktan sonra o ilişki içinden çıkmak kolay değildir. Tüketici ataleti (*consumer inertia*) gerçeği, devam eden bir ilişkiyi bitirip piyasada yeni bir sözleşme aranmasını engellemektedir. Bazı sorunlar ve şikâyetler yaşansa da tüketici bu sözleşme ilişkisinden kolay kolay çıkmamaktadır. Diğer yandan sözleşme tarafını değiştirmenin bir işlem maliyeti de vardır. Zira tüketicinin piyasada yeni aktörler araması, daha uygun bir fiyat tespit etmesi her zaman bir maliyettir. Bunu da göze almak istememesi mümkündür. Ancak bu durum işletme açısından fırsatçı davranışta bulunma motivasyonu yaratmaktadır. Yani, ücretlerle oynama, yeni ücret kalemleri yaratmak gibi bir uygulamada dahi tüketicilerin sık sık fesih yolunu seçmeyeceği varsayımından hareket edecektir işletme.

Tüketicinin bu şekilde sözleşmeye "mahkûm" kalmasının bir diğer sonucu da tüketicinin piyasa kurallarını kötüye kullanan aktörleri cezalandırma imkanının olmamasıdır. Normalde ürünleri 2 kez bozuk çıkan bir işletmeden bir daha ürün almamak ve çevresindekilere bu konuda uyarıda bulunmak ve bu şekilde ilgili satıcının sunduğu ürüne ilişkin bir yönlendirmede bulunmak tüketicinin önemli bir iktidar alanıdır. Oysa sürekli edimli sözleşmelerde bu tür bir etki yaratmak, tüketici sözleşmeyi

[71] **Atamer**, Responsible Lending, s.185.

feshetmediği için mümkün olmayacaktır. Yani uzun süreli sözleşmelerde bu tür bir öğrenme/cezalandırma mekanizmasının işlemesi çok zordur.

Bütün bu faktörlerden dolayı sürekli edimli sözleşmelerde fiyata ilişkin genel işlem koşullarının denetlenmesi ayrı bir önem arz ettiği gibi, bu tür sözleşme ilişkilerinde rekabeti artırıcı önlemlerin alınması da ihmal edilmemelidir.

Böylesi önlemlerden bir tanesi TKHK m. 52, f. 3 ile gelmiş olan, belirli süreli abonelik sözleşmelerine, otomatik uzama kayıtlarının konulamayacağına ilişkin hükümdür. Abonelik sözleşmesinin kurulmasından sonra, sözleşmenin sona ereceği tarihe kadar ancak tüketicinin talepte bulunması veya onay vermesi hâlinde abonelik sözleşmeleri uzatılabilir. Buna paralel olarak m. 52, f. 4 bir yıldan uzun süreli sözleşmelerin istendiğinde feshine imkân tanımakta ve bunun karşılığında herhangi bir cezai şart/tazminat ödenmesi talebini engellemektedir. Kuşkusuz bu düzenlemeler tüketicilerin ve dolayısıyla piyasanın biraz canlanması için son derece doğru tedbirlerdir. Yukarıda aktarılan telefon/elektrik şirketi değiştirmek istenmesi halinde "kaydın kapanması ücreti" gibi ücretlerin talep edilmesinin denetlenmesi de bu açıdan önemlidir. Tüketiciyi sözleşme değiştirmekten alıkoyabilecek her türlü hüküm özel bir özenle denetlenmelidir.[72]

Sürekli edimli bankacılık sözleşmeleri açısındansa ayrı bir düzenleme yapılması gereği kendini göstermektedir. Bu sözleşmeler, kredi sözleşmeleri dışında, genelde süresiz sözleşmelerdir ve tarafların ikisi de

[72] Yukarıda aktarıldığı gibi özellikle AB Mahkemesi tarafından son dönemde denetlenen hüküm türlerinden biri abonelik sözleşmelerinde fiyat artışı hükümleridir. Bu artışların açık, anlaşılır endekslere veya gerekçelere bağlanmaması halinde hükümsüz sayılması aslında bu tür sözleşmeleri akdederken işletmelerin daha kısa süreli sözleşmeleri tercih etmesi sonucunu beraberinde getirecektir. Yani, fiyat değişim rizikosunu sözleşmede tüketiciye aktaramadığı ihtimallerde işletme 1 yıllık bir sözleşme yaparak fiyatı yeniden belirlemeyi tercih edebilecektir. Bu durum aslında dolaylı yoldan rekabeti artırıcı bir etkiye sahiptir. Zira 1 yıllık sözleşme otomatik uzamayacak, işletme yeni bir fiyat üzerinden tüketici ile yeni bir sözleşme kurma teklifi götürecek, tüketici de o dönemde kendisine gelen başka teklifleri değerlendirerek daha elverişli bir sözleşme kurma imkanı kazanabilecektir. Kanımca burada yargısal denetimin piyasa işleyişini desteklediği bir sonuç ortaya çıkmıştır.

prensipte fesihte serbesttir. Ancak yukarıda anılan işlem maliyetine bağlı tüketici ataletinin en yüksek olduğu alanlardan birisi bankacılık alanıdır. Zira bütün hesapların taşınması, ödeme talimatlarının aktarılması, kartların değişmesi gibi ciddi maliyetler söz konusudur. İşte bu nedenle de özellikle bankacılık sözleşmelerinde bu kadar çok ülkede ücretlerle ilgili sorun çıkmaktadır. Tüketiciler her ne kadar şikâyetçi olsa da sonuçta bir adım atmamakta bankalar da hiçbir meşru gerekçesi olmayan ücretler talep ederek tüketicilerin bu ataletini suiistimal etmektedir. Dolayısıyla Avrupa Birliği'nin 23 Temmuz 2014'de yayınladığı bir Yönerge ile bu konuya el atmış olmasına şaşmamak gerekir. Banka hesaplarına ilişkin ücretlerin mukayesesi, banka değiştirme ve temel özelliklere sahip bir hesaba ulaşabilirlik hakkında AB yönergesinin[73] asli amaçlarından biri müşterilerin banka değiştirmesini kolaylaştırmak, dolayısıyla da bu değişimi teşvik etmektir. Bu sayede ümit edilen, rekabetin artması ve bankacılık ücretlerinde de bir düşüş yaşanmasıdır. Ülkemizde de "hesap taşımanın" (aynı telefonlarda numara taşıma gibi) kolaylaştırılması için alınabilecek önlemler üzerinde ciddiyetle durulmalıdır.

F. Sonuç

Sonuç olarak tespit edilmesi gereken, serbest piyasa ekonomisinde fiyat denetiminin çok çetrefil bir konu olduğudur. Öncelikle bu tür bir denetimin istisna olduğu asla unutulmamalıdır. Piyasada rekabet var ve fiyata ilişkin sözleşme düzenlemeleri de bu rekabete dahil oluyorsa aslında fiyat kendiliğinden olması gereken düzeye çekilecektir. Buna karşılık fiyata ilişkin sözleşme hükümlerinin açık, anlaşılır, tüketicinin dikkatini çeker mahiyette olmaması halinde ilgili sözleşme hükmü rekabetten etkilenmeyecek ve fiyat suni olarak yükselecektir. Bu gibi durumlarda yapılabilecekler muhteliftir. Bir yandan rekabeti artırıcı önlemler alınıp piyasa canlandırılmaya çalışılabilir. Bu aslında en az müdahaleci çözümdür. Diğer yandan en aşırı diğer uca gidip ilgili fiyatın doğrudan yetkili kurumlarca belirlenmesi de bir çözüm olabilir. Kredi kartları faiz oranları

[73] Directive 2014/92/EU on the comparability of fees related to payment accounts, payment account switching and access to payment accounts with basic features, ATRG 2014, L 257/214.

için şu anda durum budur. Son çözüm ise genel işlem koşullarında fiyata etki eden hükümlerin yargı eliyle denetlenmesidir. Ancak bu tür bir denetimin sadece rekabete konu olmayan fiyatla alakalı sözleşme hükümleri açısından yapılması mümkündür. Bu tür hükümler taraflar arasındaki hak ve borç dengesini dürüstlük kuralına aykırı bir şekilde bozdukları takdirde denetlenmektedir. Özellikle son yıllarda artan oranda dikkati çeken fiyat ayrıştırması uygulamaları saydam olmayan yeni tür sözleşme hükümleri yaratmıştır. Yargının bu ayrıştırmanın ne zaman rekabeti teşvik eden doğru bir ayrıştırma ne zamansa tüketicilerin yaygın zaaflarından faydalanma amacına hizmet eden bir pazarlama taktiği olarak uygulandığını tespit etmesi gerekecektir.